

הלכות חובל ומזיק פרק ד

א. הנוגף את האשה, ויצאו ילדיה אף על פי שלא נתפסו חייב לשלם דמי ולדות לבעל, ונזק וצער לאשה. וכיצד משערים דמי ולדות: שמין את האשה כמה היתה יפה עד שלא ילדה, וכמה היא יפה משילדה; ונותנין לבעל. אם מת הבעל, נותנין ליורשיו; ואם נגפה אחר מיתת הבעל, אף דמי ולדות לאשה.

ב. היתה נשואה לגר, וחבל בה בחיי הגר נותן דמי ולדות לבעל; מת הגר, פטור. ואם חבל בה אחר מיתת הגר, זכת היא בדמי ולדות. היתה שפחה או גויה בשעת הריון, ובשעת נגיפה נשתחררה או נתגירה הרי דמי ולדות שלה.

ג. הנוגף את האשה, ויצאו ילדיה ומתה אף על פי שהיה שוגג הרי זה פטור מן התשלומין, ואינו משלם כלום: שנאמר "ולא יהיה, אסון ענוש יענש" (שמות כא, כב) לא חלק הכתוב בין שוגג למזיד בדבר שיש בו מיתת בית דין, לפטרו מן התשלומין.

ד. במה דברים אמורים, בשנתפסו לאשה; אבל אם נתפסו לחברו, ונגף את האשה אף על פי שמתה, הואיל והמיתה בלא פגנה להפותה, הרי זה כדבר שאין בו מיתת בית דין, ומשלם דמי ולדות.

ה. המכה אביו ואמו, ולא עשה בהן חבורה חייב בחמשה דברים. אבל אם עשה בהם חבורה, או שחבל בחברו בשבת, אפלו היה שוגג פטור מן התשלומין: מפני שהוא עוון מיתת בית דין; וכבר בארנו שלא חלק הכתוב בדבר שיש בו מיתת בית דין בין שוגג למזיד, לפטרו מן התשלומין.

ו. והלוא החובל מקלקל הוא, וכל המקלקלין בשבת פטורין מן המיתה; ולמה נחשב זה החובל עוון שיש בו מיתת בית דין: הואיל ונחת רוח עשה ליצרו הרע בעת שחבל בחברו הרי הוא כמתקן, ונמצא עוון מיתה; ולפיכך פטור מן התשלומין.

ז. החובל בחברו ביום הכפורים, אפלו במזיד חייב בתשלומין, אף על פי שעבר עברה שהוא חייב עליה מלקות. והלוא כל המחייב מלקות ותשלומין לוקה ואינו משלם, שאין אדם לוקה ומשלם: כף הם הדברים בכל חוץ מחובל בחברו, שהוא משלם, שהרי בפרוש רבתי תורה חובל בחברו לתשלומין, שנאמר "רק שבתו יתן, ורפא ירפא" (שמות כא, ט).

ח. החובל בעבד כנעני שלו, פטור. חבל בעבד עברי שלו חייב בכלן, חוץ מן השבת. החובל בעבד כנעני של חברו, רבו של עבד נוטל חמשה דברים; ואפלו צערו בסם, ונתרפא במהרה הרי כל רפואתו לרבו.

ט. כל עבד שיצא לחרות, ועדין לא הגיע גט שחרור לידו אין לו קנס. ואחרים שחבלו בו אינו יכול להוציא מהן לעצמו, שעדין לא גמר שחרורו; ולא האדון יכול להוציא מהן, שהרי לא נשאר לו בו קניין.

י. לפיכך המפיל שן עבדו, ואחר כך סמה עינו יוצא בשנו, ואינו נותן לו דמי עינו; ואם תפס, אין מוציאין מידו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין, שבישו אדם, או צערו, או שנגחו שור, וכיוצא באלו חייב: אם ארעו זה ביום שלרבו, לרבו; ביום שלעצמו, לעצמו.

יא. החובל בעבד עברי שלחברו, חייב בחמשה דברים. וילקח בהן קרקע, ורבו אוכל פרותיה; ולכשיצא העבד לחרות, תצא השדה מתחת ידי רבו. הזיקו הזק שאינו מעבב מלאכה כלל, כגון שקטע ראש אָזְנו או ראש חטמו הכל לעבד, ואין לרבו בהן פרות.

יב. החובל בבת קטנה שלאחרים אם נזק הפוחת אותה מכספה הוא, הרי הוא שלאב; וכן שבתה, שלאב: שהרי מעשה ידיה וכסף מכירתה, שלאביה הוא. אבל צער ובשת ורפוי, הרי הוא שלה; וכן נזק שאינו פוחת אותה מכספה, הרי הוא שלה. וכן החובל בבתו, משלים לה צער ורפוי ובשת.

יג. החובל באשת איש השבת והרפוי לבעלה, והצער שלה. והבשת והנזק אם בגלוי הוא, כגון שחבל בפניה ובצוארה או בידיה וזרועותיה השליש שלה, ושני שלישים לבעל; ואם בסתר הוא הנזק השליש לבעל, ושני שלישים לאשה. שלבעל, נותנין לו מיד; ושלאשה, ילקח בהן קרקע והבעל אוכל פרות.

יד. במה דברים אמורים, בשחבלו בה אחרים. אבל הבעל שחבל באשתו חייב לשלם לה מיד כל הנזק והצער, וכל הבשת; והכל שלה, ואין לבעל בהן פרות. ואם רצתה לתן הדמים לאחר, נותנת. וכזה הורו הגאונים. והבעל מרפא אותה, בדרך שמרפא כל חליה. והמזיק אשתו בתשמיש המטה, חייב בנזקיה.

טו. האשה שחבלה בבעלה אם היה לה תוספת בכתבתה מחיבין אותה למכור התוספת לבעלה בטובת הניה, וגובה ממנה אם רצה הבעל; ואם רצה לגרשה ולגבות מן הכל, גובה. ואם לא היה לה תוספת, אינה יכולה למכור לו עיקר כתבתה, שאסור לו לאדם לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתבה, כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה. אלא אם רצה הבעל, כותבין עליה שטר בדמי חבלו; או מגרשה, ונוטל מכתבתה הראוי לו.

טז. החובל בבניו הגדולים אם אין סמוכין על שלחנו, נותן להם מיד; והקטנים ילקח להן קרקע בנזקן, והן אוכלין פרותיו. וכן הדין באחרים שחבלו בהן. ואם היו סמוכין על שלחנו, וחבל בהן פטור, בין שהיו גדולים בין שהיו קטנים. ואם חבלו בהן אחרים בגדולים, יתן להם מיד; ובקטנים ילקח בהן קרקע, והן אוכלין פרותיה עד שיגדילו.

יז. חרש שוטף וקטן, פגיעתן רעה; החובל בהן חייב. והן שחבלו באחרים, פטורין; אף על פי שנתפתח החרש, ונשתפה השוטף, והגדיל הקטן אינם חייבין לשלם: שבשעה שחבלו, לא היו בני דעת.

יח. העבד והאשה, פגיעתן רעה; החובל בהן חייב. והן שחבלו באחרים, פטורין; אבל משלמין לאחר זמן אם נתגרשה האשה או מת בעלה, או נשתחרר העבד: שהרי בני דעה הן, והרי הן כבעל חוב שאין לו מה יפרע שאם העשיר, חייב לשלם.

יט. עבדו שלאדם כגופו, ובהמתו כממונו. כיצד: הרי שהניח גחלת על לב עבדו שלחברו, ומת, או שדחפו לים או לאש והוא יכול לעלות משם, ולא עלה ומת פטור מן התשלומין. ואם עשה כן לבהמת חברו, חייב, וכאלו הניח הגחלת על בגדו ונשרף, שהוא חייב לשלם. וכן כל כיוצא בזה.

הַלְבוֹת חוֹבֵל וּמִזִּיק פָּרַק ה

א. אָסוּר לְאָדָם לַחְבֹּל, בֵּין בְּעֶצְמוֹ בֵּין בַּחֲבֵרוֹ. וְלֹא הַחוֹבֵל בְּלִבָּד, אֲלֵא כָּל הַמַּכָּה אָדָם כְּשֶׁר מִיִּשְׂרָאֵל בֵּין קָטָן בֵּין גָּדוֹל, בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה, דֶּרֶךְ נִצְיוֹן הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֹאמֵר "לֹא יִסִּיף . . . לְהַכְתּוֹ" (דְּבָרִים כה, ג): אִם הִזְהִירָה תוֹרָה שְׁלֹא לְהוֹסִיף בְּהַכָּאת הַחוּטָא, קָל וְחֹמֶר לַמַּכָּה אֶת הַצַּדִּיק. אֲפֹלוּ לְהַגְבִּיחַ יָדוֹ עַל חֲבֵרוֹ, אָסוּר; וְכָל הַמַּגְבִּיחַ יָדוֹ עַל חֲבֵרוֹ, אָף עַל פִּי שְׁלֹא הִכָּהוּ הָרִי זֶה רָשָׁע.

ב. הַמַּכָּה אֶת חֲבֵרוֹ הַכָּאָה שְׁאִין בָּהּ שׁוּוֹה פְּרוּטָה לֹקָה, שֶׁהָרִי אֵין כָּאֵן תַּשְׁלוּמִין כְּדִי שְׁיִהְיֶה לָּאוּ זֶה נָתַן לְתַשְׁלוּמִין. וְאֲפֹלוּ הִכָּה עָבַד חֲבֵרוֹ הַכָּאָה שְׁאִין בָּהּ שׁוּוֹה פְּרוּטָה לֹקָה, שֶׁהָרִי יִשְׁנֹו בְּמַקְצֵת מִצְוֹת. וְגוֹי שֶׁהִכָּה אֶת יִשְׂרָאֵל חֵיב מִיתָה, שְׁנֹאמֵר "וַיִּפֹּן כֹּה וְכֹה, וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ; וַיֵּךְ, אֶת-הַמִּצְרִי" (שְׁמוֹת ב, יב).

ג. קָנַס קָנְסוּ חֲכָמִים לְאֵלוּ הַשּׁוֹטִים בְּעָלֵי זְרוּעַ, שְׁיִהְיֶה הַנֶּחָבֵל נֶאֱמָן, וְנִשְׁבַּע בְּנִקִּיטַת חֶפֶץ שְׁזֶה חָבֵל בּוֹ חָבֵל זֶה, וְנוֹטֵל מֶה שְׁרָאוּי לוֹ: וְהוּא, שְׁיִהְיֶה שֵׁם עֲדִים.

ד. פִּיצַד: הָיוּ שְׁנֵי עֲדִים מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ יָדוֹ שְׁלֹם, וַיֵּצֵא חָבוּל, וְלֹא רָאוּהוּ בָּעֵת שֶׁחָבֵל בּוֹ, וְהוּא אוֹמֵר לֹא חָבַלְתִּי, וְהִלָּה אוֹמֵר אֲתָה חָבַלְתָּ בִּי הָרִי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל.

ה. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁהְיַתָּה הַמַּכָּה בְּמָקוֹם שְׁאֲפָשָׁר לוֹ לְהַכּוֹתָהּ לְעֶצְמוֹ, אוֹ שֶׁהָיָה עִמָּהֶם שְׁלִישִׁי שְׁאֲפָשָׁר שְׁזֶה הַנֶּחָבֵל אָמַר לוֹ לַחְבֹּל בּוֹ, וְלִהְתָּרֵעַם עַל אַחֵר; אֲבָל אִם אֵין עִמָּהֶם אַחֵר, וְהִיתָה הַמַּכָּה בְּמָקוֹם שְׁאֵינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתָהּ בְּעֶצְמוֹ, כְּגוֹן שֶׁהִיתָה נְשִׁיכָה בֵּין כְּתָפָיו וְכִיּוֹצָא בְּזֶה הָרִי זֶה נוֹטֵל בְּלֹא שְׁבוּעָה.

ו. הַזֹּדֶה הַחוֹבֵל שֶׁהוּא חָבֵל, מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה דְּבָרִים, שֶׁהָרִי הָעֲדִים הָיוּ שֵׁם שְׁנִכְנַס לְתוֹךְ יָדוֹ שְׁלֹם בְּשַׁעַת הַמְּרִיכָה, וַיֵּצֵא חָבוּל. אֲבָל אִם לֹא הָיוּ שֵׁם עֲדִים כָּלֵל, וְהוּא אוֹמֵר חָבַלְתָּ בִּי, וְהַזֹּדֶה מְעֶצְמוֹ פָּטוּר מִן הַנֶּזֶק וּמִן הַצָּעַר, וְחֵיב בְּשַׁבַּת וּבִשְׁתַּת וּרְפוּי עַל פִּי עֶצְמוֹ; לְפִיכֶךָ אִם כָּפַר וְאָמַר לֹא חָבַלְתִּי, נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַסֵּת.

ז. וְלָמָּה מְשַׁלֵּם אָדָם שְׁלוּשָׁה דְּבָרִים אֵלוּ, עַל פִּי עֶצְמוֹ: שֶׁהַשְּׁבַת וְהָרְפוּי מְמוֹן הוּא, וְאֵינוּ קָנַס שְׁאֵם לֹא יִתֵּן לוֹ, הָרִי חֲסָרוֹ מְמוֹן שֶׁהוּא מִתְּרַפָּא בּוֹ וּבִטֵּל מִמְּלֹאכְתּוֹ. וְהַבִּשְׁתַּת לֹא הִגִּיעָה לוֹ, אֲלֵא בְּשַׁעַת שֶׁהַזֹּדֶה בְּפָנָיו שֶׁהוּא חָבֵל בּוֹ שֶׁהַנֶּחָבֵל שְׁלֹא חָבֵל בּוֹ אָדָם, אֵין לוֹ בִּשְׁתַּת, וְהַזֹּדֶה בְּבֵית דִּין, הִיא שְׁבִישָׁה אוֹתוֹ.

ח. נִמְצְאָתָה לָמַד שְׁאִין הַפָּרֶשׁ בְּבִשְׁתַּת בֵּין בּוֹשָׁה הַמַּגִּיעָה לוֹ אִם חָבֵל בּוֹ בְּפָנָיו אַחֲרִים, וּבֵין בּוֹשָׁה הַמַּגִּיעָה לוֹ בָּעֵת שֶׁהַזֹּדֶה בְּפָנָיו אַחֲרִים שֶׁחָבֵל בּוֹ; לְפִיכֶךָ מְשַׁלֵּם אָדָם בִּשְׁתַּת, עַל פִּי עֶצְמוֹ.

ט. אֵינוּ דוּמָה מִזִּיק חֲבֵרוֹ בְּגוּפוֹ, לְמִזִּיק מְמוֹנוֹ: שֶׁהַמִּזִּיק מְמוֹן חֲבֵרוֹ כִּיּוֹן שְׁשַׁלֵּם מֶה שֶׁהוּא חֵיב לְשַׁלֵּם, נִתְּכַפֵּר לוֹ. אֲבָל חוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ אָף עַל פִּי שֶׁנָּתַן לוֹ חֲמִשָּׁה דְּבָרִים, אֵין מִתְּכַפֵּר לוֹ; וְאֲפֹלוּ הַקָּרִיב כָּל אֵילֵי נְבוֹת, אֵין מִתְּכַפֵּר לוֹ, וְלֹא נִמְחַל עֲוֹנוֹ, עַד שְׁיִבְקֶשׁ מִן הַנֶּחָבֵל וַיִּמְחַל לוֹ.

י. וְאָסוּר לְנֶחָבֵל לְהִיּוֹת אַכְזָרִי, וְלֹא יִמְחַל לוֹ; וְאֵין זֶה דֶּרֶךְ זָרַע יִשְׂרָאֵל. אֲלֵא כִּיּוֹן שֶׁבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ הַחוֹבֵל, וְנִתְּחַנֵּן לוֹ פַּעַם רִאשׁוֹנָה

ושנִיָּה, וַיֵּדַע שֶׁהוּא שָׁב מִחֶטְאוֹ, וְנָחַם עַל רָעָתוֹ יִמְחַל לוֹ. וְכָל הַמָּמְהָר לְמַחֵל הָרִי הוּא מִשְׁבַּח, וְרוּחַ חֲכָמִים נֹוֹחַה הַמָּנוּ.

יא. וְעוֹד יֵשׁ הַפֶּרֶשׁ בֵּין נִזְקֵי גּוֹפּוֹ לְנִזְקֵי מַמּוֹנוֹ, שֶׁהָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ סָמָה עֵינָי, קָטַע אֶת יָדָי, עַל מִנַּת שְׂאתָה פֶטוֹר הָרִי זֶה חַיֵּב בְּחֻמְשָׁה דְּבָרִים: שֶׁהִדְבֵּר יָדוּעַ, שְׂאִין אָדָם רוֹצֶה בְּכָף.

יב. אָבֵל הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ קָרַע אֶת כְּסוּתִי, שֶׁבַר אֶת כַּדֵּי, עַל מִנַּת שְׂאתָה פֶטוֹר הָרִי זֶה פֶטוֹר; וְאִם לֹא אָמַר לוֹ עַל מִנַּת שְׂאתָה פֶטוֹר הָרִי זֶה חַיֵּב לְשֵׁלֶם, אָף עַל פִּי שֶׁהִרְשָׁהוּ לְהַשְׁחִית.

יג. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁבְאוֹ הַכָּלִים לִידּוֹ תַחֲלָה בְּתוֹרַת שְׁמִירָה, כְּגוֹן שֶׁהָיוּ שְׂאוּלִין אוֹ מַפְקְדִין אֶצְלוֹ, וְאָמַר לוֹ שֶׁבַר וְקָרַע, וְעָשָׂה כֵן חַיֵּב לְשֵׁלֶם, עַד שְׂיֹאמַר לוֹ עַל מִנַּת שְׂאתָה פֶטוֹר; אָבֵל אִם אָמַר לוֹ קַח כָּלִי זֶה וְשִׁבְרוֹ, בְּגֵד זֶה וְקָרְעוֹ, וְעָשָׂה כֵן הָרִי זֶה פֶטוֹר.

יד. הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ שֶׁבַר כָּלִיו שְׁלִפְלוֹנִי עַל מִנַּת שְׂאתָה פֶטוֹר, וְעָשָׂה הָרִי זֶה חַיֵּב לְשֵׁלֶם, וְכֹאֲלוֹ אָמַר לוֹ סָמָה עֵינָיו שְׁלִפְלוֹנִי עַל מִנַּת שְׂאתָה פֶטוֹר. וְאָף עַל פִּי שֶׁהָעוֹשֶׂה הוּא הַחַיֵּב לְשֵׁלֶם הָרִי זֶה הָאוֹמֵר לוֹ שֶׁתָּפוּ בַּעֲוֹן וְרָשָׁע הוּא, שֶׁהָרִי הַכְשִׁיל עוֹר וְחִזַּק יָדָי עוֹבְרֵי עֲבָרָה.

הַלְבוֹת חוֹבֵל וּמוֹזֵק פֶּרֶק ו'

א. הַמְזִיק מִמּוֹן חִבְרוֹ, חַיֵּב לְשֵׁלֶם נֹזֵק שָׁלֵם: בֵּין שֶׁהָיָה שׁוֹגֵג, בֵּין שֶׁהָיָה אֲנוֹס הָרִי הוּא כַּמְזִיד. כִּיצַד: נָפַל מִן הַגֵּג וְשִׁבַר אֶת הַכָּלִים, אוֹ שֶׁנִּתְקַל כְּשֶׁהוּא מֵהַלֵּךְ וְנָפַל עַל הַכָּלִי וְשִׁבְרוֹ חַיֵּב נֹזֵק שָׁלֵם: שְׁנֹאמַר "וּמִכָּה בַּהֶמָּה, יִשְׁלַמְנָה" (ויקרא כד, כא), וְלֹא חֵלֶק הַכֶּתוּב כָּאֵן בֵּין שׁוֹגֵג לְמְזִיד. וְאַחַד הַהוֹרֵג בַּהֶמְתּוֹ שֶׁלְּחִבְרוֹ, אוֹ הַשׁוֹבֵר כָּלִיו, אוֹ קוֹרַע בְּגָדָיו, אוֹ קוֹצֵץ נְטִיעוֹתָיו הַכֹּל דִּין אֶחָד הוּא.

ב. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּרִשּׁוֹת הַנֹּזֵק. אָבֵל בְּרִשּׁוֹת הַמְזִיק, אֵינּוּ חַיֵּב לְשֵׁלֶם אֲלֹא אִם הַזִּיק בְּזִדּוֹן; אָבֵל בְּשִׁגְגָה אוֹ בְּאֲנוֹס, פֶּטוֹר. וְכֵן אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶן בְּרִשּׁוֹת, אוֹ שְׁנֵיהֶן שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת, וְהַזִּיק אֶחָד מֵהֶן מִמּוֹן חִבְרוֹ שְׁלֹא בְּכוֹנָה פֶטוֹר.

ג. הָיָה עוֹלָה בְּסֵלֶם, וְנִשְׁמָטָה שְׁלִיכָה מִתַּחְתּוֹ, וְנָפְלָה וְהַזִּיקָה אִם לֹא הָיְתָה מִחֲדָקֶת וְחִזְקָה, חַיֵּב; וְאִם הָיְתָה חֲזָקָה וּמִחֲדָקֶת, וְנִשְׁמָטָה, אוֹ שֶׁהִתְלִיעָה הָרִי זֶה פֶטוֹר, שָׁזוּ מִכָּה בְּיָדֵי שָׂמִים הִיא. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצָא בָּזָה. וְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים בְּרִשּׁוֹת הַנֹּזֵק; אָבֵל בְּרִשּׁוֹת הַמְזִיק פֶטוֹר, עַד שִׁיתְּכֹוֹן לְהַזִּיק כִּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

ד. הָרִי שֶׁמָּלֵא חֲצֵר חִבְרוֹ כַּדֵּי יַיִן וְשִׁמֹן, אִפְּלוּ הַכִּנִּיסִם בְּרִשּׁוֹת הוֹאִיל וְלֹא קִבֵּל עָלָיו בַּעַל הַחֲצֵר לְשָׁמֹר, הָרִי זֶה נִכְנָס וְיֹוֹצֵא כְּדִרְכוֹ, וְכָל שִׁישְׁתָּבֵר מִן הַכִּדִּים בְּכִנִּיסָתוֹ וּבִיציָאָתוֹ, הָרִי הוּא פֶטוֹר עֲלֵיהֶן. וְאִם שִׁבְרָן בְּכוֹנָה, אִפְּלוּ הַכִּנִּיסִם בַּעַל הַכִּדִּים שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת הָרִי זֶה חַיֵּב לְשֵׁלֶם. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצָא בָּזָה.

ה. שׁוֹר שֶׁעָלָה עַל גְּבִי חִבְרוֹ לְהִרְגוֹ, בְּרִשּׁוֹת הַמְזִיק שֶׁהוּא בַּעַל הַתַּחְתּוֹן, בֵּין שֶׁהָיָה תָם, בֵּין שֶׁהָיָה מוֹעֵד, וּבֹא בַּעַל הַתַּחְתּוֹן וְשִׁמַּט אֶת שׁוֹרוֹ לְהַצִּילוֹ, וְנָפַל עָלָיוֹן וּמֵת הָרִי זֶה פֶטוֹר. דְּחָפּוּ

לְעֵלּוֹן וּמֵת אִם הָיָה לוֹ לְשֹׁמֵט וְלֹא שֹׁמֵט, הָרִי זֶה חַיֵּב; וְאִם
לֹא הָיָה יָכוֹל לְשֹׁמֵט, הָרִי זֶה פָּטוּר.

ו. שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ מֵהַלְכִין בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, זֶה בָּא בְּחֻבָּתוֹ וְזֶה בָּא
בְּקוּרָתוֹ, וְנִשְׁבְּרָה עִדּוֹ שְׁלֹזָה בְּקוּרָתוֹ שְׁלֹזָה פָּטוּר, שְׁלֹזָה רִשּׁוֹת
לְהֵלֶךְ וּלְזֶה רִשּׁוֹת לְהֵלֶךְ.

ז. הָיָה בַּעַל הַקּוּרָה רֹאשׁוֹן, וּבַעַל הַחֻבָּת אַחֲרוֹן, וְנִשְׁבְּרָה חֻבָּת
בְּקוּרָה פָּטוּר. וְאִם עָמַד בַּעַל הַקּוּרָה לְנוֹחַ מִכַּבֵּד מִשְׁאוֹ, חַיֵּב;
וְאִם הִזְהִיר בַּעַל הַחֻבָּת וְאָמַר לוֹ עָמַד, פָּטוּר. עָמַד לְתַקֵּן מִשְׁאוֹ
עָלָיו, הָרִי זֶה כְּמֵהֶלֶךְ וּפָטוּר, וְאִפְּךָ עַל פִּי שְׁלֹא הִזְהִיר בַּעַל
הַחֻבָּת, שֶׁהָרִי הוּא טְרוּד בְּדַרְכּוֹ.

ח. הָיָה בַּעַל הַחֻבָּת רֹאשׁוֹן, וּבַעַל הַקּוּרָה אַחֲרוֹן, וְנִשְׁבְּרָה חֻבָּת
בְּקוּרָה חַיֵּב, שֶׁזֶה כְּמִי שֶׁנִּשְׁבְּרָה בִּידּוֹ בְּכוּנָה. וְאִם עָמַד בַּעַל
הַחֻבָּת לְנוֹחַ, פָּטוּר; וְאִם הִזְהִיר בַּעַל הַקּוּרָה וְאָמַר לוֹ עָמַד,
הָרִי זֶה חַיֵּב. וְאִם עָמַד לְתַקֵּן מִשְׁאוֹ, אִפְּךָ עַל פִּי שְׁלֹא הִזְהִיר בַּעַל
הַקּוּרָה הָרִי הוּא חַיֵּב. וְכֵן זֶה בָּא בְּנִירוֹ וְזֶה בָּא בְּפִשְׁתָּנוֹ; וְכֵן כָּל
כִּיּוּצֵי בִזְזָה.

ט. שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ מֵהַלְכִין בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, אֶחָד רֶץ וְאֶחָד מֵהֶלֶךְ,
וְהִזִּק אֶחָד מֵהֶן בְּחֻבָּרָיו שְׁלֹא בְּכוּנָה זֶה הָרֶץ חַיֵּב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
מִשְׁנָה; וְאִם הָיָה עָרֵב שֶׁבֵּת בֵּין הַשְּׁמִשּׁוֹת, פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
רֶץ בְּרִשּׁוֹת, כְּדִי שְׁלֹא תִכָּנס הַשֶּׁבֶת וְהוּא אֵינוֹ פָּנוּי. הָיוּ שְׁנֵיהֶם
רָצִים, וְהִזְקוּ זֶה בִזְזָה שְׁנֵיהֶם פָּטוּרִין, וְאֶפְּלוּ בְּשֹׂאֵר הַיָּמִים.

י. אֶחָד הַמִּזִּיק בִּידּוֹ, אוֹ שִׁזְרַק אֶבֶן, אוֹ יָרָה חֵץ וְהִזִּיק בּוֹ, אוֹ
שִׁפְטָר מִים עַל חֻבְרוֹ אוֹ עַל הַפְּלִים וְהִזִּיק, אוֹ שָׂרַק אוֹ נָע וְהִזִּיק
בְּכִיחוֹ וְנִיעֵצוֹ בַּעַת שֶׁהִלְכוּ מִכּוּחוֹ הָרִי זֶה כְּמִזִּיק בִּידּוֹ, וְהֵם
תּוֹלְדוֹת שְׁלֹא אָדָם. אֲבָל אִם נָח הִרָק וְהִפִּיחַ עַל הָאָרֶץ, וְאַחֲרַיִךְ
נִתְקַל בָּהֶן אָדָם הָרִי זֶה חַיֵּב מִשּׁוֹם בּוֹרוֹ: שְׁכָל תִּקְלָה, תּוֹלְדָת
בוֹר הִיא כִּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוֹ.

יא. לוֹטֵשׁ שֶׁהָיָה מִכָּה בַּפִּטִּישׁ, וַיֵּצֵא גֶזֶן מִתַּחַת הַפִּטִּישׁ וְהִזִּיק
הָרִי זֶה חַיֵּב כְּמִי שֶׁזִּרְק חֵץ אוֹ זֶרֶק אֶבֶן. וְכֵן הַבִּנְיָי שֶׁקִּבֵּל עָלָיו
אֶת הַכּוֹתֵל לְסִתְרוֹ, וְשִׁבַּר אֶת הָאֲבָנִים אוֹ הִזִּיק חַיֵּב. הָיָה סוֹתֵר
מִצַּד זֶה, וְנִפְּל מִצַּד אַחֵר פָּטוּר; וְאִם מִחֻמַּת הַמִּכָּה חַיֵּב, שֶׁזֶה
כְּזוֹרֵק חֵץ וְהִזִּיק בּוֹ הוּא.

יב. הַכּוֹבֵשׁ בְּהֻמַּת חֻבְרוֹ בַּיָּמִים אוֹ שֶׁנִּפְּלָה וּמִנְעָה מִלְּעֲלוֹת, עֵד
שֶׁמֵּתָה בַּיָּמִים, אוֹ שֶׁהִנִּיחָה בַּחֲמָה וְצִמְצַם עָלֶיהָ הַמָּקוֹם כְּדִי
שְׁלֹא תִמָּצֵא צֵל, עֵד שֶׁהִרְגֵּתָה הַחֲמָה חַיֵּב לְשֵׁלֶם. וְכֵן כָּל כִּיּוּצֵי
בִזְזָה.

יג. שְׁנַיִם שֶׁהָמִיתוּ אֶת הַבְּהֵמָה כְּאַחַת, אוֹ שִׁבְּרוּ אֶת הַכְּלִי כְּאַחַת
מִשְׁלֵשִׁין בִּינֵיהֶן.

יד. חֲמִשָּׁה שֶׁהִנִּיחוּ חֲמֵשׁ חִבְלוֹת עַל הַבְּהֵמָה וְלֹא מָתָה, וּבָא
זֶה הָאֲחֲרוֹן וְהִנִּיחַ חִבְלָתוֹ עָלֶיהָ וּמָתָה אִם הָיְתָה מֵהַלְכַת בְּאוֹתָן
הַחִבְלוֹת, וּמִשְׁהוּסִיף זֶה חִבְלָתוֹ עֲמָדָה וְלֹא הָלַכָה הָאֲחֲרוֹן
חַיֵּב; וְאִם מִתְחַלָּה לֹא הָיְתָה מֵהַלְכַת, הָאֲחֲרוֹן פָּטוּר. וְאִם אֵין
יָדוּעַ, כָּלָן מְשַׁלְמִין בְּשׁוּוֹה.

טו. וְכֵן חֲמִשָּׁה שֶׁיָּשְׁבוּ עַל הַכֶּסֶּא וְלֹא נִשְׁבַּר, וּבָא הָאֲחֲרוֹן וַיֵּשֶׁב
עָלָיו וְנִשְׁבַּר אִפְּכָּה עַל פִּי שֶׁהָיָה רָאוּי לְהִשְׁבַּר בָּהֶן קֹדֶם שֶׁיֵּשֶׁב
הוֹאִיל וְקָרַב אֶת שְׂבִירָתוֹ, הָאֲחֲרוֹן חַיֵּב: שֶׁהָרִי אוֹמְרִים לוֹ אֵלּוּ

לא נִסְמְכֶתָּ עָלָיו, הֵינּוּ עוֹמְדִים קֶדֶם שְׂיִשְׁבֶּר. וְאִם יָשְׁבוּ כְּאַחַת
וְנִשְׁבֶּר, כָּלָן חִיבִין. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

מִזֵּ. אָדָם וְשׁוֹר שְׂדַחְפוּ בְּהֶמָּה, אוֹ פִלִּים, אוֹ אָדָם, אוֹ בְּהֵמָת
פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, לְבוֹר; וְהִזֵּק הַנִּדְחָף בְּבוֹר, אוֹ מֵת, אוֹ
נִשְׁתַּבְּרוּ הַפִּלִּים: לְעִנּוּיִן נִזְקֵי אָדָם אוֹ הִזֵּק בְּהֶמָּה שְׁלִשְׁתָּן חִיבִין,
הָאָדָם הַדּוּחָף וּבַעַל הַשׁוֹר וּבַעַל הַבוֹר; וּמִשְׁלִשִּׁין בִּיגִיָּהֶן. לְעִנּוּיִן
דְּמִי וְלָדוֹת וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים אָדָם חֵיב, וּבַעַל הַשׁוֹר וּבַעַל הַבוֹר
פְּטוּרִין. לְעִנּוּיִן כֹּפֶר וְשְׁלוּשִׁים שְׁלֻשָּׁה בַּעַל הַשׁוֹר חֵיב, וְאָדָם
וּבַעַל הַבוֹר פְּטוּרִין. לְעִנּוּיִן פִּלִּים וּפְסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין אָדָם וּבַעַל
הַשׁוֹר חֵיבִין, וּבַעַל הַבוֹר פְּטוּר.